

VALORI STILISTICE ALE COORDONĂRII JUXTAPUSE

Silvia MAZNIC

Explorată în anumite împrejurări, coordonarea juxtapusă este un mod de exprimare utilizat în sintaxă alături de sudarea cu jonctive. Fenomen caracteristic atât pentru propozițiile subordonate, cât și pentru cele coordonate, lipsa mijloacelor de marcare a tipurilor de relații este amintită uneori și analizată, alteori, în câteva studii de specialitate. I.Rizescu nota în 1961 că „lucrările noastre de gramatică se mulțumesc doar să amintească existența propozițiilor secundare neintroduse prin conjuncții, fără să analizeze diferitele aspecte ale acestei categorii sintactice” [1, p.107].

Precizăm *ab initio* utilizarea câtorva noțiuni terminologice. Lipsa cuvintelor de legătură între propoziții este numită în Gramatica Limbii Române *juxtapunere*, termen întâlnit și în Grammaire des langues romanes (1900), ce aparține lui W.Meyer-Lübke [Apud 1, p.107]. Al.Graur [1, p.107] utilizează subordonate *paratactice* în opoziție cu cele *hipotactice*. J.Marouzeau și alți lingviști folosesc termenul de *asindeton* [Apud 1, p.107]. R.Gougenheim întrebunțează *propoziții fără morfem de legătură* cu referire la subiectul în discuție [Apud 1, p.107].

Fenomenul paratactic poate fi întâlnit la toate tipurile de coordonate. Propoziții *copulative paratactice*: „Nimic nu-l înveselește, nimic nu-l trezește, nimic nu-l atrage.” (A.Schopenhauer) *Copulative adversative*: „Bogăția sufletului este singura bogăție; celelalte bunuri sunt bogate în dureri”.

Conclusive: „Adevăratele plăceri sunt pentru el numai cele senzuale: cu ele se despăgubește.” (A.Schopenhauer)

În cadrul unei fraze cu propoziții juxtapusă acțiunile și stările descrise pot avea aspect *terminat* și aspect *neterminat*. Din acest punct de vedere, acestea pot fi fraze cu propoziții coordonate juxtapusă *închise* și *deschise* (în care șirul de propoziții coordonate juxtapusă nu se încheie). *Închise*, așadar, sunt frazele în care șirul de propoziții se încheie cu o copulativă introdusă prin **și**, **apoi** [2, p.30].

Prof. A.Ciobanu observă: „Grație faptului că frazele în discuție pot conține mai multe propoziții (în principiu, un număr nelimitat), deseori derularea acțiunilor se încheie, se „vârfuliește” printr-o propoziție coordonată copulativă cu **și** [2, p.325]. „Mă dusei degrabă

acasă, îmi luai mandolina și mă îndreptai fără știre afară de Florența, spre Boschetto”. (Alecsandri V., p.19).

În sintaxa vorbirii curente, elipsele de tot felul, lipsa diferitor verigi de legătură sunt suplinite de contactul nemijlocit dintre vorbitori [3, p.262]. Gradul înalt de emotivitate se intensifică datorită numărului mare de propoziții exclamative și interogative de diferite tipuri [3, p.263].

„Ah! acum, acum viața-i dulce și neprețuită; acum închipuirea mea s-aprinde; acum, o! Cecilio, te văd strălucind ca o stea în seninul limpezii al ceriului; îmi zâmbești ca un înger de blândețe, îmi faci semn cu mâna să te urmez...” (V.Alecsandri, Buchetiera de la Florența, p.12).

Coordonarea prin parataxă e folosită de către scriitorii atunci când simt nevoia de a se opri asupra fiecărui fapt sau detaliu ce formează tabloul general [3, p.265]. Frazele paratactice apar din necesitatea de a descrie înfățișarea unui peisaj, a unei situații, a unui personaj etc., adică a unui întreg, ale cărui elemente componente sunt toate la fel de importante și de aceea apte de a fi separate unul de altul, dar care, nefiind detașate, toate împreună alcătuiesc un ansamblu fizic, psihic sau situativ [*Ibidem*].

Cu referire la peisajele create de Alecu Russo, Tudor Vianu nota: „Ele nu sunt concrete și pitorești. *Cântarea României* ne aduce mai mult dovada sentimentului naturii decât a viziunii ei. Iar acest sentiment ni se impune mai mult prin însuflețirea generală a discursului decât prin imaginile pe care le găsește spre a comunica” [4, p.42]. Criticul literar mai notează că „delicata organizație nervoasă a lui Russo, în care nu este simț să nu vibreze, ne aduce în față imaginea unui om viu și sensibil...” [4, p.43]: „Verzi sunt dealurile tale, frumoase pădurile și dumbrăvile spânzurate de coastele dealurilor, limpede și senin cerul tău; munții se înalță trufași în văzduh; râurile ca brâie pestrice, ocolesc câmpurile; nopțile tale încântă auzul, ziua farmecă văzutul...” (A.Russo, p.150).

Atât propozițiile coordonate, cât și cele subordonate pot fi conjuncționale și paratactice. Printre propozițiile coordonate paratactice, cele mai frecvente sunt copulativele și adversativele. Unitatea sintactică a propozițiilor juxtapuse este realizată prin mai multe mijloace: gramaticale, pauză, îmbinarea sensurilor lexicale ș.a. Lipsa conjuncției poate avea mai multe explicații și necesită un studiu amplu.

Referințe:

1. RIZESCU, I. *Propoziții subordonate paratactice. Studii de gramatică.* București: EA, vol. III, 1961, p.107-137.
2. CIOBANU, A. ș.a. *Limba moldovenească literară contemporană. Sintaxa.* Chișinău: Lumina, 1987. 467 p.
3. MARIN, V. *Elemente de stilistică gramaticală.* Chișinău, 1988.
4. VIANU, T. *Arta prozatorilor români.* Chișinău: Hyperion, 1991. 363 p.

Surse:

ALECSANDRI, V. *Scrieri alese.* V.1-3. Chișinău: 1987.
CREANGĂ, I. *Povești, amintiri, povestiri.* Chișinău: Hyperion, 1992.
EMINESCU, M. *Opera literară.* Galați: Porto-Franco, 1991.
RUSSO, A. *Opere.* Chișinău: Cartea Moldovenească, 1967.